

СУЧАСНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ТЕКСТІВ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ ТА ВИБІР СТРАТЕГІЇ РЕДАГУВАННЯ

Ніна ДАНИЛЮК

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри прикладної лінгвістики
Волинського національного університету імені Лесі Українки
просп. Волі, 13, м. Луцьк
ORCID: 0000-0002-7373-2902
nina.danylyuk@gmail.com*

У статті звернено увагу на проблему формування сучасних критеріїв оцінювання текстів перекладу, усталення термінології. Уточнено розуміння терміна «текст перекладу» як сукупності мовних одиниць і засобів їх поєднання, як аналога оригіналу, його інваріанта, створеного за допомогою одиниць іншої мови з урахуванням суспільно-культурної та мовної реальності, що стає посередником міжкультурної комунікації, результатом семантичного перекодування, психоментального осмислення світу, носієм національної та загальнолюдської культури.

Описано три підходи до оцінювання тексту перекладу, поширені в сучасному перекладознавстві: мовоцентричний, текстоцентричний, комунікативно-функціональний. Проаналізовано погляди українських і зарубіжних учених на поняття адекватності та еквівалентності як показників якості перекладеного тексту. Розглянуто засоби досягнення максимальної еквівалентності перекладеного тексту на рівнях структурно-семантичної, текстової та комунікативно-функціональної еквівалентності. Визначено критерії оцінювання якості текстів художнього перекладу на різних мовних рівнях (фонетичному, лексико-семантичному, морфолого-словотвірному, синтаксичному, фразеологічному, текстовому).

Зауважено, що сучасні системи машинного перекладу не можуть забезпечити належну якість перекладу художніх текстів, однак можуть бути використані для підготовки підрядника. Для відносно об'єктивної оцінки якості потрібно виробити чіткі критерії еквівалентності тексту перекладу, створити багатомовні бази текстів оригіналів і текстів їх перекладів, а також електронні бази міжмовних відповідників.

Наголошено, що редагування сприяє покращенню якості та комунікативної ефективності тексту перекладу. Стратегії редагування залежать від вирішення конкретних проблем подолання труднощів перекладу.

Перспектива дослідження полягає у виробленні критеріїв оцінювання художніх перекладів усіх жанрово-стильових різновидів.

Ключові слова: еквівалентність, критерії якості тексту перекладу, текст оригіналу, текст перекладу, художній переклад.

MODERN CRITERIA FOR ASSESSING THE QUALITY OF TRANSLATED LITERARY TEXTS AND CHOOSING AN EDITING STRATEGY

Nina DANYLYUK

*Doctor of Philological Sciences, Professor,
Professor at the Department of the Applied Linguistics
Lesya Ukrainka Volyn National University
13 Voli ave., Lutsk
ORCID: 0000-0002-7373-2902
nina.danylyuk@gmail.com*

The article focuses on the issue of developing modern criteria for evaluating translated texts and standardizing terminology. It clarifies the understanding of the term «translated text» as a set of linguistic units and means of their combination, as an analogue of the original, its invariant. The translated text is created using the units of another language while considering socio-cultural and linguistic reality, and becomes a mediator of intercultural communication. It is a result of semantic recoding, psychomental comprehension of the world, and a carrier of national and universal culture.

Three approaches to evaluating a translated text, common in contemporary translation studies, are described: language-centered, text-centered and communicative-functional. The views of Ukrainian and foreign scholars on the concepts of adequacy and equivalence as indicators of the quality of a translated text are analyzed. Means of achieving maximum equivalence of the translated text at the levels of structural-semantic, textual, and communicative-functional equivalence have been considered. Criteria for assessing the quality of translated literary texts at different linguistic levels (phonetic, lexical-semantic, morphological-word-formation, syntactic, phraseological, textual) have been determined.

It has been noted that modern machine translation systems cannot provide adequate quality for translating literary texts, but they can be used for preparing a so called «under-the-line translation». For a relatively objective assessment of quality, it is necessary to develop clear criteria for text equivalence in translation, create multilingual databases of original texts and their translations, as well as electronic databases of interlingual equivalents.

It has been emphasized that editing contributes to improving the quality and communicative effectiveness of the translated text. Editing strategies depend on addressing specific challenges in overcoming translation difficulties.

The research prospects lie in developing evaluation criteria for literary translations of all genre-stylistic types.

Key words: *equivalence, criteria for the quality of a translated text, a source text, a translated text, literary translation.*

Постановка проблеми. У кінці XX – на початку XXI ст. у зв'язку з міжнародними глобалізаційними процесами набуття українською мовою статусу державної зросла роль перекладів, підвищилися вимоги до якості перекладених текстів, постала проблема чітких критеріїв їх оцінювання, усталення термінології. Поряд із мовознавчим та літературознавчим напрямками перекладознавства художній переклад розглядають через призму багатьох наук, що потрібно враховувати під час визначення його якості. З активізацією систем машинного перекладу (СМП) та програм автоматичного лінгвістичного аналізу (АЛА) з'явилися нові можливості та виклики щодо використання перекладених текстів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед теоретичних проблем перекладознавства, розглянутих українськими дослідниками М. Рильським, О. Фінкелкм, О. Кундзічем, В. Коптіловим, Ю. Жлуктенком, І. Корунцем та ін., помітне місце займає питання якості художніх перекладів. До проблеми оцінювання перекладу зверталися також зарубіжні вчені: В. Бенжамін, Р. Якобсон, Ю. Найда, Дж. Кетфорд, В. Коллер, Г. Турі, О. Швейцер, Л. Венуті, К. Райсс та ін. Різні аспекти редакторської праці над ТП розглядали такі українські науковці, як Я. Бойко, В. Губарець, М. Пилипчук, О. Подвойська, О. Полякова та ін., а також закордонні: Дж. Біллінгем, Й. Бісайллон, Д. Гоуадец, Б. Моссоп тощо. Сьогодні потребують перегляду різноманітні критерії оцінювання якості тексту художнього перекладу, вироблення конкретних перекладацьких норм і редакторських стратегій, що вказує на *актуальність* цієї праці.

Метою статті є розгляд і систематизація критеріїв оцінювання якості текстів художнього перекладу у світлі сучасних наукових парадигм, з'ясування вибору стратегії редагування.

Виклад основного матеріалу дослідження. За словами В. Коптілова, «у найзагальнішому плані переклад можна визначити як збереження змісту повідомлення за зміни його мовної форми» [5, с. 5]. На думку О. Ребрія, «художнім перекладом можна назвати різновид перекладацької діяльності, головне завдання якого полягає у породженні мовою перекладу мовленнєвого твору, спроможного чинити художньо-естетичний вплив на реципієнта, максимально наближений до оригінального» [7, с. 40].

Текст перекладу (ТП) сучасні вчені розглядають як «аналог оригіналу тексту, створений відповідно до суспільної, культурної та мовної реальності» [4, с. 793] або *інваріант першотвору*, що зберігає його визначальні риси. У другій половині XX ст. змінилося розуміння ключового поняття *текст*. За О. Селівановою, «текст (від лат. *textum* – тканина, сплетіння, поєднання) – цілісна семіотична форма лінгвопсихоментальної діяльності мовця, концептуально та структурно інтегрована, що служить посередником комунікації й діалогічно вбудована до семіотичного універсуму» [9, с. 599–600]. Відповідно, терміном *текст перекладу* варто позначати не лише сукупність мовних одиниць і засобів їх поєднання, а й текст, створений за допомогою одиниць іншої мови як посередник міжкультурної комунікації, результат семантичного перекодування, психоментального осмислення світу, носій національної та загальнолюдської культури.

Українські дослідники вважають, що питаннями якості художнього перекладу повинна займатися критика, яка «аналізує текст перекладу не лише в порівнянні з оригіналом, а й із погляду відповідності мови перекладу нормам літературної мови, якою перекладено твір», спираючись на «розроблені теорією принципи та критерії оцінки» [5, с. 8]. Теоретики і практики художнього перекладу в ХХ ст. здебільшого орієнтувалися на ознаки, сформульовані М. Рильським: «точність у віддаванні змісту і форми оригіналу, ствердження єдності форми та змісту і разом із тим примату змісту над формою» [8, с. 26]. Вимоги до перекладів у радянські часи стосувалися насамперед формально-змістового відтворення тексту оригіналу (ТО) без належного врахування його соціально-культурної специфіки та індивідуально-авторського стилю.

У кінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст. виокремлено три основні підходи до оцінювання перекладу: *мовоцентричний* (орієнтований на відтворення мовних одиниць ТО – М. Рильський, О. Кундзіч, Я. Рецкер та ін.); *текстоцентричний* (відображення ключових рис ТО – Ю. Жлуктенко, В. Коптілов, В. Комісаров, А. Попович та ін.), що домінували у вітчизняному перекладознавстві; *комунікативно-функціональний* (перекладацька діяльність у контексті міжмовної та міжкультурної комунікації – Ю. Найда, О. Каде, А. Нойберт, К. Райсс, Дж. Хаус та ін.), більш показовий для зарубіжжя.

У процесі розвитку перекладознавства не зовсім чіткі вимоги до якості перекладу – *точності* (змістової та формальної) та *вірності*, запропоновані свого часу М. Рильським [8, с. 27], замінено критеріями *адекватності* та *еквівалентності*, які також по-різному розуміють українські й закордонні вчені. Зокрема, як зауважує О. Ребрій, у працях 1950-х – початку 1960-х років «поняття еквівалентності ґрунтувалося на концепції перекладу як повного структурно-сміслового аналогу оригіналу» [7, с. 55] (так звана *структурно-семантична еквівалентність*). Із другої половини 1960-х – початку 1970-х років «починають формуватися численні комунікативні теорії перекладу, стрижневим поняттям яких виступає *комунікативно-функціональна еквівалентність*» [7, с. 56]. Зокрема, американський дослідник Ю. Найда запропонував розрізняти два види еквівалентності – *формальну* (орієнтовану на відтворення мовностилістичних рис ТО) і *динамічну* (пізніше – *функціональну*, спрямовану на реакцію читача, тотожність впливу на нього ТП) [13, с. 129–130]. Завдання перекладача – створити мовою перекладу «найбільш близький природний еквівалент» оригіналу, а отримувача перекладу – оцінити його якість. Щоправда, проблемно дізнатися реакцію на текст носіїв культур, віддалених у часі та просторі, а для з'ясування впливу на сучасників необхідний спеціальний моніторинг. Німецький учений А. Нойберт уважав, що суть перекладу полягає у збереженні прагматики оригіналу, яку забезпечує відповідно дібрана граматики і семантика [14, с. 5]. Його соратники К. Райс і Г. Фермеер запропонували *скопос-теорію*, або теорію мети (гр. «скопос» – мета), суть якої полягає у досягненні мети перекладу: «Правило *skopos* формулюється так: перекладай / говори / пиши так, щоб створений тобою текст міг бути використаний

у тій ситуації, у якій він був створений людьми, які хочуть його використовувати, і саме таким чином, яким вони хочуть його використовувати (цит за: [6, с. 70]).

Зауважимо, що поряд із терміном *еквівалентність* вітчизняні дослідники використовують інший – *адекватність*, намагаючись їх розмежувати. Зокрема, Г. Тащенко пише: «Повна еквівалентність передбачає вичерпну передачу вихідного тексту. Еквівалентність, таким чином, – максимальна вимога, що ставиться до перекладу. Адекватність свідчить про оптимальний характер перекладу» [10, с. 55]. Л. Гапоненко називає адекватним «такий переклад, який відтворює прагматичні завдання акту перекладу на максимально можливому для цієї мети рівні еквівалентності», а еквівалентним – «переклад, який відтворює зміст іншомовного оригіналу на одному з рівнів еквівалентності» [2, с. 54]. Розглядаючи машинний переклад публіцистичного тексту, А. Гудманян, А. Сітко та І. Струк послуговуються терміном *функціонально-прагматична адекватність* [3]. У західному перекладознавстві поширена терміноназва *еквівалентний переклад* (див.: [12–15] та ін.).

Закцентуємо на виділених німецьким лінгвістом В. Коллером п'ятьох типах еквівалентності: *денотативна еквівалентність* – досягнення рівноцінності між ТО і ТП на етапі конкретного предметного змісту; *конотативна еквівалентність* – на етапі конотативних значень (тих, що мають культурний чи емоційний зміст в обох мовних спільнотах); *текстуально-нормативна еквівалентність* – на етапі відповідності мовних норм і структури ТО; *прагматична еквівалентність* – на етапі однакового впливу на адресатів ТО і читачів ТП; *формально-естетична еквівалентність* – на етапі відтворення естетичних і мовностилістичних особливостей ТО [12, с. 226].

На нашу думку, описані підходи до оцінювання якості тексту перекладу умовно охоплюють три групи за виміром еквівалентності: досягнення структурно-семантичної еквівалентності; досягнення текстової еквівалентності; досягнення комунікативно-функціональної еквівалентності.

Структурно-семантична еквівалентність є результатом добору відповідників на мовних рівнях: фонетичному/орфоепічному/графічному, морфолого-словотвірному, лексико-фразеологічному та синтаксичному, ступінь якої дослідники визначають методом зіставлення ТО і ТП. Для кожного із цих рівнів висунуто свої вимоги щодо відтворення мовних одиниць залежно від особливостей двох мов, жанрово-стильового різновиду першотвору та індивідуального стилю автора. Зокрема, у перекладі художнього тексту (насамперед поезії) *на фонетичному рівні* (якщо однією з пар є українська мова) критерієм якості є пошуки способів відображення звуко-символічних рис оригіналу (звукопису, звукоповторів); особливостей вимови певних одиниць, відбиття графічно-стилістичного, полікодового зображення звуків. *На лексико-семантичному рівні* – відображення денотативно-конотативних сем, прямих і переносних значень, стилістично навантажених синонімів, антонімів, омонімів, паронімів, лексики за походженням і сферами вживання, ономастикону, реалій культури тощо. *На морфолого-словотвірному*

рівні – відтворення стилістично навантажених граматичних форм і засобів словотворення (афікси, композити, аббревіація тощо), новотворів, граматичних категорій частин мови (за можливості), інтер'єктивів та ін. *На рівні синтаксису* – пошук способів відбиття простих і складних конструкцій, зокрема показових для української мови односкладних і неповних речень, речень із різними видами зв'язку тощо. *На рівні фразеології* – адекватне відображення фразеологічних одиниць, паремій, афоризмів тощо, пов'язаних із національною культурою.

На рівні тексту перекладачі досягають *текстової еквівалентності*. У складі художнього тексту реалізується значення мовних одиниць, відбувається творення мовного образу. Тому критерієм якості ТП, з одного боку, є ступінь відбиття його одиниць, поєднаних логічними, смисловими і формально-граматичними зв'язками, з іншого – перенесення в переклад ключових слів, на основі яких виникають мовні образи, відтворення стилістичних фігур, звукової/графічної (у наш час – полікодової) форми тексту. Для вирішення питання про те, що саме має бути «одиницею перекладу» В. Коптілов запропонував назву *транслятема*: «...у реалістичній драмі чи комедії транслятема включатиме в себе обмін репліками між персонажами, у ліричному вірші вона дорівнюватиме порівнянню чи метафорі, а в тексті повісті чи оповідання розтягнеться від речення до абзацу. Транслятема щоразу виступає як певний «атом змісту», який не можна поділити без руйнування цього змісту» [5, с. 13].

Високий рівень досягнення *комунікативно-функціональної еквівалентності* перекладу можуть забезпечити такі чинники: *комунікативна еквівалентність* ТП як важливого засобу міжкультурної комунікації; *прагматична еквівалентність* ТП, намагання домогтися подібного впливу на адресатів ТО та ТП із урахуванням їхніх національно– та соціокультурних особливостей, а також досягнення мети перекладу. Уважаємо, що у цьому переліку потрібно брати до уваги також риси індивідуального стилю автора ТО і перекладача як автора нового твору – ТП. За концепцією К. Райсс, яка виділяла типи текстів за основними функціями, перекладач повинен зберегти емоційно-експресивні характеристики художнього тексту, передати його вплив на читача, вибирати перекладацькі стратегії залежно від різновиду та особливостей оригіналу [15, с. 163–164]. Оцінювання цього рівня якості ТП найменше піддається встановленню формалізованих критеріїв, залученню програм автоматизованого лінгвістичного аналізу (АЛА) та програм редагування ТП.

Варто сказати, що багато науковців загалом скептично ставляться до використання СМП художніх текстів. Зокрема, В. Коптілов писав, що «комп'ютер може перекладати лише порівняно нескладні тексти зі спрощеною граматиною. Слова в таких текстах не повинні мати переносних значень, отже, автоматичний переклад художніх текстів неможливий» [4, с. 4]. У результаті аналізу публіцистичних ТП із використанням програм Google Translate і Pragma 6 А. Гудманян, А. Сітко та І. Струк також стверджують, що «сучасні СМП не в змозі досягти семантико-синтаксичної адекватності, перед перекладачем для редагування ТП

виникає нагальна потреба звертатися до оригінального тексту» [3, с. 52]. Попри це вважаємо, що машинний переклад може слугувати робочим підрядником, а комп'ютерні програми оцінювання можна застосовувати на етапі формального зіставлення ТО і ТП. Тому для відносно об'єктивної оцінки якості потрібно виробити чіткі критерії еквівалентності ТП, створивши багатомовні бази ТО і ТП.

За умови встановлення певного рівня якості ТП постає питання про його редагування. За Я. Бойко, *редагування перекладу* – це «процес, що включає у себе аналіз та оцінку перекладеного тексту з метою виявлення проблемних моментів і внесення необхідних змін для поліпшення якості та комунікативної ефективності тексту» [1, с. 43–44]. На основі аналізу діяльності шести видавців канадська авторка Й. Бісаїллон визначає такі основні етапи редакторської стратегії: читання і розуміння ТП; оцінка якості ТП, виокремлення некоректних моментів; вибір стратегії вирішення проблем; внесення змін та їх перевірка. Для вирішення проблемних питань, що виникають під час редагування перекладу, редактор може вибрати певні стратегії (радіше – тактики): уникнення вносити зміни (якщо не знайдено адекватного рішення); перегляд проблеми і внесення незначних змін; переписування (модифікація ТП), яка полягає у змінах ТП різного ступеня; звернення до автора ТП (остаточне рішення про зміни приймає автор ТП) [11, с. 302–308].

Важливою для оцінювання рівня перекладу і вибору стратегії/тактики редагування є класифікація перекладацьких труднощів, наведена О. Ребрієм: фонетичні/фонографічні та параграфічні; морфологічні; лексичні (пов'язані з належністю одиниці до певного класу/типу/категорії тощо лексичних одиниць); лексико-семантичні (пов'язані з особливостями вживання лексичних одиниць у переносному значенні/вторинною номінацією); синтаксичні; текстові; жанрові [7, с. 49]. Розгляд ТП за подібними групами як найбільш формалізований використовують автори комп'ютерних програм аналізу якості перекладів (див.: [3]). Цей підхід пов'язаний із теорією мовних відповідників, або «концепцією встановлення закономірної відповідності між одиницями оригіналу й перекладу на системному й функціональному рівнях» [9, с. 608]. Критеріями якості ТП, а також потреби внесення редакторських правок може слугувати доцільний/недоцільний добір перекладачем: а) постійних рівнозначних відповідників (еквівалентів); б) варіантних відповідників (аналогів, синонімів тощо); в) контекстуальних відповідників. Для успішного застосування підходу повинні бути укладені електронні бази відповідників на основі двох мов: мови ТО та мови ТП. Загалом питання вибору стратегій і тактик редагування ТП потребують глибшого вивчення і конкретизації у межах мовних пар, мовно– і жанрово-стилістичних рис ТО і ТП, функційно-прагматичних чинників.

Висновки й перспективи подальшого дослідження. Отже, у сучасному перекладознавстві поширено три підходи до оцінювання тексту перекладу: мовоцентричний, текстоцентричний, комунікативно-функціональний. Для визначення якості вчені оперують поняттями адекватності та еквівалентності. На нашу

думку, максимальна еквівалентність перекладеного тексту може бути досягнута на рівнях структурно-семантичної, текстової та комунікативно-функціональної еквівалентності. Сучасні системи машинного перекладу не можуть забезпечити належну якість перекладу художніх текстів, однак можуть бути використані для підготовки підрядника.

Редагування сприяє покращенню якості та комунікативної ефективності тексту перекладу. Стратегії редагування залежать від вирішення проблем подолання труднощів перекладу.

Перспективу дослідження вбачаємо у виробленні критеріїв оцінювання перекладів усіх жанрово-стильових різновидів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко Я.В. Редагування перекладеного тексту: ключові аспекти, принципи, стратегії. *Наукові записки КНУДТ. Серія «Філологічні науки»*. 2024. Вип. 2(209). С. 39–44. URL: <https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/27535/1.pdf>
2. Гапоненко Л.П. Переклад і нормативні аспекти перекладу. *Філологічні студії. Науковий вісник КДПУ*. 2015. Вип. 13. С. 51–56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2015_13_9
3. Гудманян А., Сітко А., Струк І. Функціонально-прагматична адекватність машинного перекладу публіцистичних текстів. *Львівський філологічний часопис*. 2019. № 5. С. 48–54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lvphj_2019_5_10
4. Загнітко А. Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця : Твори, 2020. Х, 920 с. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/469/1/29.pdf>
5. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу : навчальний посібник. Київ : Юніверс, 2003. 280 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000017955>
6. Мартакова А., Ященко І. Становлення комунікативно-функціонального підходу до перекладу в західному перекладознавстві. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. № 7 (35). Vol. 2. Р. 67–73. URL: <https://kelmczasopisma.com/public/ua/viewpdf/3097>
7. Ребрій О.В. Вступ до перекладознавства : конспект лекцій. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016. 116 с. URL: <https://foreign-languages.karazin.ua/resources/df8048d597ab4174434ed96e9c8ee59b.pdf>
8. Рильський М. Мистецтво перекладу. Статті, виступи, нотатки / упоряд. і комент. Г. Колесника. Київ : Рад. письменник, 1975. 344 с.
9. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля, Київ, 2006. 716 с. URL: <https://pdfcoffee.com/cpdf-9-pdf-free.html>
10. Ташченко Г.В. Актуальні проблеми теорії та практики перекладу : конспект лекцій. Харків : Мадрид, 2021. 168 с. URL: <https://foreign-languages.karazin.ua/resources/0c37937364cc42f253bc671bbc9bdd17.pdf>
11. Bisailon J. Professional Editing Strategies Used by Six Editors. *Written Communication*. 2007. Vol. 24 (4). Р. 295–322. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0741088307305977>

12. Koller W. Einführung in die Übersetzungswissenschaft. 7. Aktualisierte Auflage. Wiebelsheim: Quelle und Meyer, 2004. 343 s. URL: [koller_werner_einfuehrung_in_die_ubersetzungswissenschaft.pdf](#)

13. Nida E. Principles of Correspondence. *The Translation Studies Reader* / ed. by Lawrence Venuti. London; New York: Routledge; Taylor and Francis Group, 2004. P. 126–140. URL: https://translationjournal.net/images/e-Books/PDF_Files/The%20Translation%20Studies%20Reader.pdf

14. Naubert A. Text and Translation. Leipzig: VEB Verlag Enzyklopädie, 1985. 168 p.

15. Reiss K. Type, Kind and Individuality of Text: Decision Making in Translation. *The Translation Studies Reader* / ed. by Lawrence Venuti. London; New York: Routledge; Taylor and Francis Group, 2004. P. 160–171. URL: https://translationjournal.net/images/e-Books/PDF_Files/The%20Translation%20Studies%20Reader.pdf

REFERENCES

1. Bojko, Ya. (2024). Redahuvannia perekladenoho tekstu: kliuchovi aspekty, pryntsyipy, stratehii [Editing of translated text: key aspects, principles, strategies]. *Naukovi zapysky KNUDT: Filolohichni nauky* [Scientific notes of KNUDT: Philological sciences]. Vol. 2 (2019). P. 39–44. Retrieved from: <https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/27535/1.pdf> [in Ukrainian].

2. Haponenko, L. (2015). P. Pereklad i normatyvni aspekty perekladu [Translation and normative aspects of translation]. *Filolohichni studii. Naukovy visnyk KDPU – Philological studies. Scientific journal of KSPU*. Vol. 13. P. 51–56. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2015_13_9 [in Ukrainian].

3. Hudmanian, A., Sitko, A., Struk, I. (2019). Funkcional'no-prahmatychna adekvatnist' mashynnoho perekladu publitsystychnykh tekstiv [Functional-pragmatic adequacy of machine translation of journalistic texts]. *L'vivs'kyj filolohichnyi chasopys – Lviv Philological Hour*. 5. P. 48–54. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lvphj_2019_5_10 [in Ukrainian].

4. Zahnitko, A. (2020). Suchasnyj linhvistychnyj slovnyk [Modern linguistic dictionary]. Vinnytsia: Tvory. X, 920 p. Retrieved from: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/469/1/29.pdf> [in Ukrainian].

5. Koptilov, V. (2003). Teoriia i praktyka perekladu [Theory and practice of translation]. Kyiv: Yunivers. 280 p. Retrieved from: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000017955> [in Ukrainian].

6. Martakova, A., Yaschenko, I. (2020). Stanovlennia komunikatyvno-funktsional'noho pidkhodu do perekladu v zakhidnomu perekladoznavstvi [The emergence of a communicative-functional approach to translation in Western translation studies]. *Knowledge, Education, Law, Management*. 7 (35). Vol. 2. P. 67–73. Retrieved from: <https://kelmczasopisma.com/public/ua/viewpdf/3097> [in Ukrainian].

7. Rebrij, O. (2016). Vstup do perekladoznavstva [Entry into translation studies]. Kharkiv: KhNU imeni V. N. Karazina. 116 p. Retrieved from: <https://foreign-languages.karazin.ua/resources/df8048d597ab4174434ed96e9c8ee59b.pdf> [in Ukrainian].

8. Ryl's'kyj, M. (1975) *Mystetstvo perekladu. Statti, vystupy, notatky* [The art of translation. Articles, speeches, notes]. Kyiv: Rad. pys'mennyk. 344 p. [in Ukrainian].
9. Selivanova, O. (2006). *Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia* [Modern Linguistics: Terminological Encyclopedia]. Poltava: Dovkillia, Kyiv. 716 p. Retrieved from: <https://pdfcoffee.com/cpdf-9-pdf-free.html> [in Ukrainian].
10. Taschenko H. (2021). Aktual'ni problemy teorii ta praktyky perekladu [Current problems of translation theory and practice]. Kharkiv: Madryd. 168 p. Retrieved from: <https://foreign-languages.karazin.ua/resources/0c37937364cc42f253bc671bbc9bdd17.pdf> [in Ukrainian].
11. Bisailon, J. (2007). Professional Editing Strategies Used by Six Editors. *Written Communication*. Vol. 24 (4). P. 295–322. Retrieved from: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0741088307305977>
12. Koller, W. (2004). Einführung in die Übersetzungswissenschaft. 7. Aktualisierte Auflage. Wiebelsheim: Quelle und Meyer. 343 p. Retrieved from: [koller_werner_einfuehrung_in_die_ubersetzungswissenschaft.pdf](#) [in German].
13. Nida, E. (2004). Principles of Correspondence. *The Translation Studies Reader* / ed. by Lawrence Venuti. London; New York: Routledge; Taylor and Francis Group. P.126–140. Retrieved from: https://translationjournal.net/images/e-Books/PDF_Files/The%20Translation%20Studies%20Reader.pdf
14. Naubert, A. (1985). Text and Translation. Leipzig: VEB Verlag Enzyklopädie. 168 p.
15. Reiss, K. (2004). Type, Kind and Individuality of Text: Decision Making in Translation. *The Translation Studies Reader* / ed. by Lawrence Venuti. London; New York: Routledge; Taylor and Francis Group. P. 160–171. Retrieved from: https://translationjournal.net/images/e-Books/PDF_Files/The%20Translation%20Studies%20Reader.pdf

Стаття надійшла: 14.09.2025

Прийнято: 02.10.2025

Опубліковано: 02.12.2025

